

TONG yulduzi

O'zbekiston Respublikasi bolalari va o'smirlari gazetasi

Muassislar:

O'zbekiston Matbuot va
axborot agentligi,
O'zbekiston Respublikasi Xalq
Ta'limi Vazirligi,
«KAMOLOT» Yoshlar
Ijtimoiy Harakati,
«SOG'LOM AVLOD
UCHUN» Hukumatga
qarashli bo'lmagan xalqaro
xayriya jamg'armasi.

Gazeta 1929-yil 1-avgustdan chiqa boshlagan

2006-yil 5 - 11-iyun N:23 (66564)

SAHIFALARDA

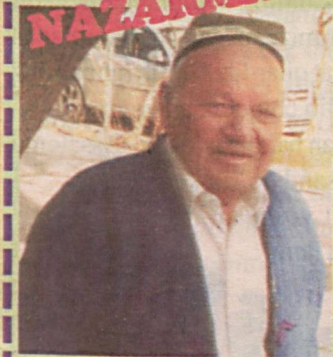
KITOBLARDA OLAM MUJASSAM

4-5-BETDA

27-iyun matbuot
va ommaviy axborot
vositalari kuni

NAZARMA

7-BETDA

TOPGAN TOPALOQ

KOKCHALIK

8-BETDA

Aziz bolalar, 31-may - Jahon tamaki chekishga qarshi kurash kuni ekanini yaxshi bilasiz. Orangizda tamaki chekishga ruju qo'yayotgan bolalar ham yo'q emas-a? Ayniqsa, bu zahri qotilga qizlar ham ishqiboz bo'layotgani achinarli holdir. Jahon Sog'liqni Saqlash Tashkilotining ma'lumotiga ko'ra, 1 dona sigaret 6 daqiqalik yoki 20 donasi 2 soatlik umrga zomin bo'larkan. Kashan-daning umri tamaki sababli 15 yilga qisqararkan. Yer yuzida har 6 soniyada 1 kishi, 1 daqiqada 10, 1 soatda 600, 1 sutkada 14400, 1 yilda esa 5.256000 kishi vafot etarkan.

Ayniqsa, tamaki sabab o'pka saratoniga uchraganlar ko'pchilikni tashkil etadi. Ayrim kasalliklar nomi tabiatimizda uchraydigan holatlar, vositalar nomi bilan bog'liqligi sizlarga ma'lum. Masalan, shamollash, za'faron bo'lish kabilarga ko'plab misollar keltirish m u m k i n .

Yozning eng issiq «saron» deb atalishini ham yaxshi bilasiz. Saratonda o'to'lanlar, ayrim daraxtlar qovjirab, qurib ketadi. Bugungi kunda insoniyatni dahshatga solayotgan o'pka saratoni kasalligi ham tanadagi tirik hujayralarni yemirib, quritib yuboradi. Dunyodagi ko'plab olimlar ana shu kasallikka davo izlamogda. Ilmiy izlanishlar markazidan iborat bir guruh shifokorlar Ar-Riyod shahridagi podshoh Faysal nomi bilan ataluvchi kasalxonada o'pka saratoni bilan xastalanganlarni obdon tekshirishib, ilmiy yangilik kashf etishdi. Bemorlarning aksariyatida saraton to'qimalarini suvga to'ldirishi va ko'payishi sababli kasallikni keltirib chiqargan RFGE geni aniqlandi. Doktor Xulaa al-Karining ma'lumotiga ko'ra, aniqlangan genga qarshi amerikalik tashkilot tomonidan malham sifatida 2004-yildan qo'llanila boshlangan IRESSA dorisi ana shu genning ko'payishiga to'sqinlik qiladi. Ushbu mavzu haqida gap ketar ekan, xorijiy mamlakatlarda tibbiyot qanday

KASHANDA - O'Z SOG'LIGIGA KUSHANDA

ekan-a, degan savol ham o'tadi xayolimizdan. Ba'zan chet ellarda tibbiy ko'riklar juda ham qimmatligi aytilsa, ba'zi mamlakatlarda esa eng zamonaviy kasalxonalarda o'ta nozik jarrohlik operatsiyalari muvaffaqiyatli o'tganidan gapiriladi. Keling, bugun biz Saudiya Arabistoni Podshohligi tibbiyoti bilan yaqindan tanishsak. Saudiya Arabistoni Podshohligining O'zbekistondagi elchixonasi bergan ma'lumotga ko'ra, Saudiyada sog'liqni saqlash nafaqat mamlakat fuqarolariga, balki muhojirlar uchun ham bepul. Ushbu sistema barchaga - yoshlarga, qariyalarga, nogironlarga va ishsizlarga taalluqli. Yirik investitsiyalar ko'magida zamonaviy sog'liqni saqlash sistemasi vujudga keldiki, natijada mamlakatning chekka-chekka viloyatlari ham qurshab olindi. Masalan, 1970-yilda 74ta kasalxona mavjud bo'lgan bo'lsa, bugungi kunda u 290taga yetdi. Mijozlarga 30544 nafar shifokorlar hamda 61214 nafar hamshiralalar xizmat qilmoqda. Yana 22ta havo ambulatoriyasi mavjudki, u uzoq muhofazalarda istiqomat qiladigan, og'ir kasallarni havo yo'li orqali zamonaviy tibbiyot maskanlariga olib kelishga, yo'l-yo'lakay birinchi tibbiy yordamni qo'llashga qaratilgan.

Tani sog'likka nima yetsin?! Aziz bolalar, sizlarga sirli ko'ringan, buralab-buralab sof havolarga tarqalayotgan tutunlarga asir bo'lmang.
Muharrama PIRMATOVA.

Ajdodlar xotirasini e'zozlash - o'tganlarga ehtirom, ota-bobolar xotirasiga ta'zimning bir ko'rinishidir. Inqilobdan oldin yetti ajdodning kimligi aytib berolmaslik ayb sanalgan. Zero, «Yetti boboni bilgan er, yetti yurtning g'amini yer» maqolining zamiridagi hayotiy haqiqat ham bobolar siymosiga beqiyos hurmatdir. Turkiy xalqlarning bobokalonlari yetti ajdodning har biriga alohida nom berganlar. Yettinchi ajdoddan narisi uchun maxsus atama qabul qilinmagan. O'zining, urug'ining kelib chiqishini, ota yoki ona tomondan qarindoshlik aloqalarini aniqlamoqchi bo'lganlar bir-birlarining yetti ajdodini surishtirganlar. Hatto kasb-hunar ham yetti ajdoddan me'ros bo'lib keladi, deb o'ylaganlar.

Bobolarning oilaviy an'analari avloddan-avlodga o'tib, otalari ishi farzandlar tomonidan davom ettiriladi. Shu bois chechanlikda dong'i ketgan baxshilarni «yetti pushti shoir o'tgan», deb ta'riflaydilar. Ot yolini tortib mingan chavandozlarni esa «Botirlik yetti otasidan me'ros», deb ulug'laydilar. Kurashda kuragi yerga tegmagan polvonlar haqida gap ketganda, «yetti orqasining kuragi yer ko'rmagan» iborasi ishlatiladi. Bu iboradagi «yetti orqa» ajdod ma'nosidadir.

O'tmishda bobolarimiz tarix o'g'irishda ma'lum voqea-hodisa, jang yoki safar sanasini aniqlashda, qon-qarindoshlik, meros, nikoh

munosabatlarini o'rganishda ham yetti ajdodni asosiy me'zon hisoblaganlar. Asrlar bo'yi yetti ota-bobosini o'rta qo'yib, qudalashgan qozoqlar udumiga ko'ra, qarindoshlik rishtalari yetti ajdod bo'yicha izlanadi. Bobolarining shajarasini bilmaganlarni «yetti otasini bilmagan murt» deb koyiydilar.

Shajara an'anasiga ko'ra, yettinchi avloddan narisi farzand uchun begona hisoblangan. Tilimizda «yetti yot begona» iborasi bejiz qo'llanilmaydi. Chunki qondoshlik munosabatidagi quyi yo'nalishga ko'ra, ma'lum kishi o'zidan oldin o'tgan bobolarini yetti ajdodigacha tanigan. Yetti ajdodiga umumiylik bo'lmagan odamlar bir-birlariga «yetti yot begona» hisoblanishgan.

Otadan keyingi davom etuvchi farzand yo'nalishi ham yetti avlodigacha qarindosh sanalgan. Xullas, otadan keyin davom etuvchi avlod ham yettita. Bular - farzand, nevara, chevvara, evara, kabira, obora, begona. Begonadan tug'ilgan bola ota (yetti ajdodning boshi) uchun qarindosh hisoblanmagan.

Men hozir ham yetti otani bilish kerak degan udumni e'zozlayman. Aytmoqchimanki, yettinchi avlodigacha bo'lgan qarindosh-urug'larning qoni bir xil tarkibga ega ekanligini tabobat ilmi ham asoslaydi.

Dilmurod GULMURODOV,
G'ijduvondagi 9-maktab direktori.

7 AJDODINGIZNI BILASIZMI?

BOLAJONLARNING ENG SEVIMLI JOYI

Bu bolalar bog'chasi bo'lsa kerak, albatta. Darvozasi kirib kelishingizdan oq ertaklar olami ko'z o'ngingizda jonlangandek bo'ladi. Rang-barang gullar, soya-salqin daraxtlar qo'nyidagi bu maskan poytaxtimizda joylashgan 500- bolalar bog'chasidir. Bog'cha mudirasi Mastura tinchimasligi bois bu yerda bolajon- uchun barcha sharoitlar cho'milish hovuzi, shaxmat-gimnastika xonalari doim yildan ziyod ushbu kelayotgan bog'cha Rahimova, tarbiya-xonova, Nadejda Sha-Zuhra Nuraliyevaning chilar ham, ularning ota-mehnat qilayotgan malakali Rohat Po'latxo'jayeva, Dilbar larning sog'lig'ini nazorat qilib harakati qoidalari yuzasidan turli seminarlar, quvnoq startlar, turli konkurslar tez-tez o'tkazilib turiladi. Bir so'z bilan aytganda, «bog'cham - ovunar joyim», degan aqida ushbu maskanda o'z aksini topgan.

Ozod MIRZAYEV.

CHEK QOLIB KETIBDI-KU!

Aziz tengdoshlar, chek olish haqidagi reklamalarni TV orqali ko'p ko'rgansiz-a? Savdo do'konlarida xarid qilgan mahsulotlaringiz uchun talab qilinadigan «chek» qog'ozi xaridingiz kafolati ekanligidan ham xabaringiz bor. Lekin negadir ba'zilar sotuvchidan chek so'rashga tortinadilar. Yaqinda Uchtepa tumaniga qarashli Beshqayrag'och mahallasidagi bir do'konga kirgandim. Bir bolakay nimadir sotib oldi-da, do'kondan chiqib ketdi. Lekin zum o'tmay qaytib kelib:

-Xola, chek qolib ketibdi-ku? - dedi. Sotuvchi xola qo'liga pullarni oldi-da: -Bor, narigi do'kondan olasan chekingni, - dedi bepisandlik bilan. Bola ham narigi do'konga yo'l oldi. U chiqib ketishi bilan haligi sotuvchi:

-Chek bilan oladimi, cheksiz oladimi, nima farqi bor. Nima, bu bilan biror narsa o'zgarib qolarmidi? - dedi.

Sotuvchining so'zlarini eshitib, hayron qoldim. Nahotki u aytayotgan so'zlari bilan o'zi qonunni buzayotganini bilmasa? Axir xaridning ham qonuni bor-ku.

Durdonabegim QODIROVA,
129-maktabning 8- «B» sinf o'quvchisi.

SAVOB ISH QILDINGIZMI?

Bir kuni televizor orqali savob ish qilish haqida ko'rsatuvni tomosha qildim. O'sha kundan boshlab xayolimdan «men savob ish qildimmi?» degan savol aylana boshladi. Bir kuni xayol surib maktabdan kelayotsam, bir otaxon qo'llarida katta sumka bilan sekin-asta ketib borayotgan ekanlar. Men yugurib borib, ularning qo'llaridagi sumkani oldim. Otaxonning uylari ancha olis ekan, ammo men vaqtimni qizg'anmay, ularni uylarigacha kuzatib qo'ydim. Ular meni uzoqdan-uzoq duo qildilar. Mana shu qilgan ishim «savob» deyilsa kerak. Sizchi, aziz tengdoshlar, bugun savob ish qildingizmi? Agar bunga ulgurmagan bo'lsangiz, yaxshilik qilishga, yordamingizga ilhaq bo'lgan kishilarga yaxshilik qilishga harakat qiling.

Ma'suma MAMADALIYEVA,
Samarqand viloyati, Kattaqo'rg'on shahridagi
6-o'rta maktabning
8- «V» isnf o'quvchisi.

UCHRASHUV TASHKIL QILINDI

Hozirgi kunda yoshlar o'rtasida giyohvandlikka mahalla fuqarolar yig'ini raisi R.Ahmadaliyev va berilib ketish, turli diniy oqimlarga adashib, aldanib bir nechta mahalla oqsoqollari ishtirok etishdi. Ular kirib qolish, arzimagan narsalarga o'z joniga qasd jamiyatimizda uchrab turgan nuqsonlarni bartaraf qilish huquqbuzarlik kabi salbiy holatlar ko'p qilish, yoshlarning bo'sh vaqtlarini mazmunli kuzatilmog'da. Bu albatta achinarli holdir. Yaqinda o'tkazish haqida ma'ruzalar qilishdi. Ayniqsa, maktabimizda ana shunday holatlarning oldini O.Eminov, A.Maqsudov, I.Ahmedovning ma'ruzalari olishga bag'ishlangan katta yig'ilish bo'lib o'tdi. Bu o'quvchilarda qiziqish uyg'otdi. Uchrashuv yig'ilishda VEN xodimi, militsiya leytenanti o'quvchilarda katta taassurot qoldirdi.

I.AHMATOV,
Andijon viloyati, Yozyovon tumanidagi
2-maktabning ma'naviyat va ma'rifat
ishlari bo'yicha direktor o'rinbosari.

ZO'RAVON

Saidan hamma o'zini olib qochar, iloji boricha u bilan do'stlashmaslikka harakat qilishardi. Uning «Baroq» laqabli mushugi bo'lib, hatto u ham Saidni ko'rganda pishqirib, qo'charga joy topolmay qolardi. Bir kuni u mushugini oyog'i bilan qattiq tepib yuboribdi. Jonivor temir panjaraga urilib, cho'loqlangancha qochib qolibdi. Maktabda ham u biror o'quvchiga ozor bermasa turolmas ekan. U buning uchun ustozidan ham juda ko'p marta tanbeh eshitar, ustoz ham uning ota-onasiga talabnomalar jo'natar, baxtga qarshi ularning bari javobsiz qolardi. Tirikchilik, pul topish maqsadida Saidning ota-onasi ko'proq yo'llarda yurishar, o'g'illari bilan shug'ullanish ularning xayollariga ham kelmasdi. Kunlar shu alpozda o'taveribdi. Said o'zidan katta yigitlar bilan «do'stlashishga» ulguribdi. Said yangi «do'stlari» bilan uchrashib turishganini ko'rib, tashvishga tushgan sinfdoshlari Saidning onasini xabardor qilishibdi. Ammo ona sinfdoshlarini ko'rolmayapti, deb o'ylab o'g'lini yanada ko'klarga ko'taribdi. Said kundan-kunga «do'stlariga» bog'lanib qolaveribdi. Bir kuni Said qattiq betob bo'lib qolibdi. Ota-onasi uni kasalxonaga olib borishgach, shifokor qo'ygan tashxisdan qotib qolishibdi. Chunki unda o'pka yallig'lanishi avj olib bo'lgan edi...

Shohruh SAIDOV,
Buxoro viloyati, G'ijduvon tumanidagi 30-maktabning 4-sinf o'quvchisi.

BUVIJONIM YODI

Mana, bir yildirki uyimiz huvillab qoldi. Uyimizga fayz, baraka kiritib turgan buviyonimning olamdan o'tganlariga hademay bir yil to'ladi. Buvijonim ham biz kabi «Tong yulduzi»ni juda yaxshi ko'rardilar. Uyga olib kelsam, avvaliga rangli suratlarini obdon tomosha qilardilar. Bilmadim, o'sha vaqtlarda ularning ham bolalik chog'lari eslariga tushib ketgandir, ehtimol... Ular gullarni juda sevardilar. Hali-hanuz buviyonim o'tqazgan gullar hovlimizda gurkirab yotibdi. Ularga qarab buviyonim bilan bo'lgan shirin-shirin suhbatlarni eslayman. Ko'nglimga tugib qo'ygan orzularim bisyor edi. Men katta bo'lib, buviyonimning korlariga yaraydigan nabira bo'lmoqchi edim. Ming afsus... Biroq, albatta ular istaganchalik o'qimishli, tarbiyali bo'lishiga intilib yashayman. Ularning ruhlari bizdan doimo shod bo'lsin.

Yoqutxon ABDUQODIROVA,
Farg'ona viloyati, Beshariq tumanidagi
33-maktabning 7-«E» sinf o'quvchisi.

BOLALAR UYIGA SAFAR

Mana, fasllar kelinchagi bahor o'z hukmronligini tugatib, o'rmini serquyosh yoz mavsumiga bo'shatib berdi. Fasl an'anasi bo'lgan jazirama kunlar boshlandi. Ko'kda oftobning zarrin nurlari insonlarga zavq-shavq bag'ishlaydi. Mana shunda u zavqli knularning birida kursdoshlar bilan birgalikda Chilonzor tumanida joylashgan 23-Mehribonlik uyiga yo'l oldik. Yo'l-yo'lakay bolalar uchun sovg'alar oldik. Mehribonlik uyiga yaqinlashar ekanmiz, hammamiz negadir bezovtalandik. Buni bir-birimizning xatti-harakatlarimizdan, gap-so'zlarimizdan bilsak-da, lekin hech qaysimiz bildirmaslikka harakat qilardik. Guruh rahbarimiz Nosirova Komola Ravshanovna kirishga ruxsat olib chiqqandan keyin birma-bir ichkariga o'ta boshladik. Eshikdan kirishimiz bilan baralla ovozda «Assalomu alaykum» deb salom bergan bolalarni ko'rib, xursand bo'lib ketdik.

Chunki ular bir-biridan shirin edilar. Biz u yerda 1 yoshdan 7 yoshgacha bo'lgan bolalar bilan tanishdik. U yerda jami 115ta bola tarbiyalanar ekan. Ular tarbiyalanadigan xonalarni ko'rdik. Har bir xona o'z nomiga mos ravishda jihozlangan. Ayniqsa, menga 2 yoshli bolalar yoqdi. Kichkina bo'lishiga qaramay, odob bilan so'zlashishlari, bir-birini qo'llab o'yin o'ynashlarini ko'rgan har qanday odam ham ularga havas qilgan bo'lar edi. Biz ular bilan tezda do'stlashib oldik. Boyagi bezovtalanishdan esa asar ham qolmagandi. Sovg'alarni ulashganimizda bolalarning beg'uborlik bilan uyalibgina «rahmat» deyishlari to'g'risi juda ta'sirlanarli. Eng achinarlisi, ketayotganimizda ularning «ketmanglar, ertaga yana kelinglar», degan gaplari bo'ldi. Tanishganimizga hali ikki soat ham bo'lmagan edi. Shu qisqa vaqt ichida bolalarning bizga bo'lgan mehrlarini ko'rib, ochig'i, hech qaysimizning ketgimiz kelmas edi. Nachora, xohlamaygina xayrlashdik. Va albatta yana kelishga va'dalashdik. Yo'lda ketyapmiz-u, biroq bir narsa deyishga botinolmasdi. Hammamiz o'z o'ylarimiz bilan bandmiz. Bu jajji ko'zlari mehrga to'la bolalarning taqdiri nega shunday bo'lganligi haqida hamma o'zicha fikr yuritib ketardi. Ularning mehrga to'la ko'zlari har qanday narsadan aziz va ustundir. Men o'zinning ham bir nima deyishim qiyin edi. Men bu bolalar haqida shunday xulosaga keldim: menimcha ular dunyodagi hech bir boladan kam emas. Ularning ota-onadek mehribon tarbiyachilari bor. Biroq, ota va onaning qadri o'zgacha.

Gulnoza KULIYEVA,
Toshkent iqtisodiyot kolleji talabasi.

TABIAT

Tabiat – bu gullar, daraxtlar,
Zilol suvlar, sof havo asli.
Go‘zal adir, maysazor qirlar,
Hayotimiz navbahor fasli.

Oppoq tonglar qo‘ynida nurlar,
Jilvalanib go‘yo raqs tushar.
Tunda to‘lin oy-la yulduzlar,
Oqshomimga yog‘dular qo‘shar.

Bu dunyoning sokin ovozi,
U yaralgan so‘nmas navodan.
Tabiatni asrab yashaylik,
Bahra olib u sof havodan.

Gulruh JO‘RAQULOVA,
Buxoro viloyati, Shofrikon
tumanidagi 19- maktab-
internatining 8-“V” sinf
o‘quvchisi.

ONAJONIM

Bizga juda mehribon,
Onajonim o‘zlari.
G‘amxo‘rimiz hamisha,
Boldan shirin so‘zlari.

Oq yo‘l tilar erta-kech,
Ostonadan kuzatib.
Bag‘riga mahkam bosar,
Qo‘llarini uzatib.

Sizla hayotim go‘zal,
Kunlar totli, jonajon.
Oq sutingiz oqlamoq,
Menga sharaf, onajon.

Elbek XO‘JAQULOV,
Toshkent shahar, Hamza tumanidagi
282-umumta‘lim maktabining
3-“V” sinf o‘quvchisi.

QOMUSIM

Qonunlarning a‘losi,
Baxtli hayot ma‘nosi.
O‘rganamiz hamisha,
Udir saxovatpesha.

Bilim tamon chorlaydi,
Yo‘limizda porlaydi.
U ertamizning boshi,
Osmonimiz quyoshi.

Chaman JONUZOQOVA,
Navoiy viloyati, Nurota tumanidagi 45-o‘rta
ta‘lim maktabining 4- “B” sinf o‘quvchisi.

BODRING

Men bodringman, bodringman,
Barglarimda shudring bor.
Polizlarda yashayman,
Tarvuz rangi menga yor.
Tatib ko‘ring, mazali,
Darmondori bo‘laman.
Palagimda yetilib,
Vitaminga to‘laman.

Yulduz QUVVATOVA,
Surxondaryo viloyati, Qiziriq tumanidagi 1-o‘rta
maktabning 8-sinf o‘quvchisi.

HAHA UHAHA**(CERTAK)**

Bor ekan-u yo‘q ekan, och ekan-u to‘q ekan. Qadim zamonda, uzoq tog‘ ortida bir ahil oila yashar ekan. Ularning ikki nafar o‘g‘illari bo‘lib, aka-ukalar mehnatsevarligi, bir-birlariga oqibatli hamda to‘g‘ri so‘zligi bilan barchani lol qoldirisharkan. Ushbu oilada qiz bola bo‘lmasa-da, hammayoq chinnidek supurilgan, saranjom-sarishta, supa chetida qiyg‘os ochilgan gullarni ko‘rgan kishining bahri-dili ochilardi. Chol-kampirning katta o‘g‘li Ismoil hovli supursa, ukasi Sirojiddin gullarni parvarish qilar, akasi yer chopsa, bir zumda o‘zining kichkina ketmonchasi bilan uning yonida paydo bo‘lardi. Hovli chetidagi o‘tloqda yayrab yurgan tovuq va xo‘rozlarga ham birdek parvona bo‘layotgan aka-ukalar kichkina jo‘jalarining parvarishini ham unutishmasdi. Ivtitilgan non ushoqlari, ezilgan bashoq doni, ko‘m-ko‘k barra o‘tlardan saralab har kuni ularga berishardi. Bunga javoban ona tovuqlar xuddi o‘z egalari minnatdorchilik bildirayotganidek uzundan-uzoq qoqog‘lab qo‘yishar edi. Nima bo‘libdi-yu, bir kuni tong saharda dakang xo‘rozning qichqirig‘i vahimali tarzda tinimsiz eshitila boshlabdi. Uydan yugurib chiqqan Ismoil tovuqxona tomonga shoshilibdi. Borib qarasa, tovuqlar qo‘ygan tuxumlarning orasida bittasi juda katta ekan. Dakang o‘sha tuxumni tumshug‘i bilan turtib-turtib baland ovozdagi tinimsiz qichqirardi. Bunday katta tuxumni umrida ko‘rmagan chol-kampir lol qolishibdi. Shunda chol tuxumni qo‘liga olibdi-da, kampiri va o‘g‘illariga qarab, bunda bir xosiyat bo‘lsa kerak, negadir toshdek qattiq, debdi va qolgan tuxumlarni ham yig‘ib olib uyiga kiritibdi. Oradan biroz daqiqa o‘tgach, uy to‘ridan jilvalanib nur tarala boshlabdi. Qarashsa, bu nur haligi tuxumdan chiqayotgan emish.

- Qaranglar bolalarim, bu oddiy tuxum emas, oltin tuxum ekan.

Shunday qilib, ahil oila oltin tuxum tufayli yanada boyib ketibdi. Ular farovon hayot kechirishib, murod-maqсадlariga yetishibdi.

Ra‘no TURSUNBOYEVA,
Respublika maxsus gimnaziya-maktabining 4-sinf o‘quvchisi.

So‘lim zomin chorlaydi sizni**YURTIMIZDA BAHOR**

Yurtimizga bahor keldi,
Ko‘m-ko‘k bo‘ldi dalalar.
Shodlik to‘lib qalbimizga,
Terib keldik lolalar.

Qanday yaxshi bahor chog‘i,
Tabiat ham o‘zgacha.
Vatanimning gul bog‘lari,
Yam-yashildir kuzgacha.

Bahra olib go‘zallikdan,
Shod kezamiz tog‘larni.
Qiyosi yo‘q bahor kabi,
So‘lim yoshlik chog‘larni.

Zarnigor FATTOXOVA,
Marg‘ilon shahridagi 25-o‘rta
maktabning 5- sinf o‘quvchisi.

OROLJONIM

Tinim bilmayin shoshib,
Tog‘- u toshlardan oshib.
Suvlar quyilsin toshib,
Oroljonim bag‘ringa.

Dengizim to‘lib tursang,
Shamolda to‘lqin ursang,
Giyohlar holin so‘rsang,
Oroljonim saharda.

Sen elimning g‘ururi,
Shon-u shavkat sururi,
So‘roqlar quyosh nuri,
Oroljonim, omon bo‘l.

Shabnam XUDOYBERGANOVA,
poytaxtimizdagi
162-maktabning
9-“G” sinf o‘quvchisi.

YANGI TONG

Bugun yana tong otdi,
Oy yotog‘iga botdi.
Tezroq ko‘zim ochayin,
Hovlimga suv sochayin.

Supur-sidir yumushim,
Yana qancha bor ishim.
Hammayoq toza bo‘lsa,
Oyjonim shod kulsa.

Kichkina qiz emasman,
Hech charchadim demasman.
O‘rgansam o‘zim uchun,
Mehnatdadir baxtim chin.

Umida SAFAROVA,
Qashqadaryo viloyati, Shahrisabz
tumanidagi Ergash Delov nomli
11-maktabning 7- “A” sinf o‘quvchisi.

ONAJON

G‘avg‘oli umrning changalida ham,
Faqat bolam deya yonding, onajon.
Mehring quyoshida toblandik har dam,
Biz chun g‘amlardan ham tonding onajon.

Nogoh g‘animlarning ustingdan kulsa,
Jilmayib turishga kuch topa olding.
Ba‘zida armonlar yuraging tilsa,
Sabr daraxtiga aylanib qolding.

Hamisha quvonchdan porlasa ko‘zim,
Yuksalding orzular qanotlarida.
Senga ehtiromim dildagi so‘zim,
Ilhom manbaisan bayotlarimda.

Murg‘ak yuragimda mitti bir og‘riq,
Ko‘zimni yoshladi nogoh onajon.
Bardoshim yetmadi, bu nega bog‘liq,
Yetgum bu sirimdan ogoh, onajon.

Hali oldindadur har yorug‘ kunim,
Doim yonimizda turgin onajon.
Tilim bir narsani so‘rar betinim:
Sabringdan menga ham bergin, onajon!

Sevara NISHONOVA,
Samarqand viloyati, Bulung‘ur
tumanidagi 42-umumiy o‘rta ta‘lim
maktabining 11-sinf o‘quvchisi.

(Davomi. Boshi o'tgan sonlarda).

Biz yana indamay buvgim bilan yo'lda keta boshladik. Shu payt ariqqa tushib, chetga chiqib qoldim. Sal qoldi «Jiguli» ustimdan yurib ketishiga. Buvijonim g'ildiragi loy bo'lgan velosipedimni toza suvga yuvib:

- Ko'ziga qarab yurmaydi-da bu bola, otasi ham shunaqa bemaza edi, - dedilar.
- Bo'lmasam, katta ko'cha. Mashinaning ham, piyodaning ham o'z yo'li bor.
- Buvijon, shofyorni taniysizmi?
- Murod buvangning o'rtog'i Ahmad

qorining nabirasi bu. Yana Qorimish...

Otasi yoshligida bir mashinani garajiga qo'yib, o'g'rilarga yordam bergandi, shuning uchun to'rt yil qamalib chiqqan. O'g'ri esa yo'q bo'lib ketgan.

- O'g'ri kim edi?

- Oti Bo'ri edi. O'shanda birovning yangi

«Volga»siga o'tirib, qamishzorgacha haydatib borgan-da, keyin egasini o'ldirib, o'sha mashinani to'g'ri Ahmadqorinikiga olib kelib qo'ygan. Sotib oldim, hujjatlari to'g'ri bo'lguncha senikida turib tursin, evaziga pul beraman, degan. Pul o'lsin-a, pul o'lsin! Oson pul ishlayman deb, bir kechada jinoyatchiga aylangan. Qamoqdan chiqib ham tinch yurmagan. Birovning og'iroyoq kelinini turtib yuborib, bir emas, ikkita odamning umriga zomin bo'lgan...

- Buvijon, Murod buvam ham mashina haydaganlarmi?

- Ha, ellik besh yil haydovchi bo'lganlar. U paytlarda mashinalar kam edi. Birovni tug'ruqxonaga olib borish deysanmi, to'y jo'natishmi, odam tashish-u kartoshka-piyoz tashishmi, hammasiga yarayverardi buvangning katta yuk mashinasi.

Ammo biror marta birovning dilini og'ritmaganlar. Bexato va beminnat ishlaganlar. To'g'ri, ular ham shuncha yillar davomida bir marta falokatga uchranganlar. Birovning bitta qo'zichoq'ini bosib olganlar. Qo'zichoq egasi uni darrov o'sha yerning o'zida so'yib yuborgan. Keyin uyiga olib borib o'shaning go'shti bilan buvangni ham mehmon qilgan va degan:

- Men bu qo'zichoqni olti yil boqardim. Olti yilda kamida oltita qo'zichoq tug'ardi. Shuning uchun marhamat qilib, oltita qo'yning pulini to'lab berasiz.

Adajonim, xullasi kalom, juda qiynalib, oltita qo'yning pulini to'laganlar. Keyin shofyor bo'lish oson emasligini juda yaxshi bilib olganlar. Shu-shu tez haydamay, hamisha oraliqni saqlab, hushyor bo'lib yurganlar. Ular aytgan gaplarni men she'r qilganman:

To'yga bordi minib yangi Jiguli,
Tekin bo'lsa sekin urar Sherquli.

Shu ketgancha o'sha boy qaytmas yo'lga ketgan. Ollah nazar qilgan rizq-nasibali bandalar urinadi, surinadi, baribir o'z o'mini topib oladi.

Bir kuni bir payg'ambar bandalar rizqi tomib turgan jilg'ani kuzatibdi. Biridan hayqirib oqarmish, biridan tomchilab... Shunda o'z hassalari bilan ikkinchi jilg'aga birinchi jilg'adan suv burib yuboribdi. Ammo rizq-nasibasi ko'payish o'rninga tomchilab turgani ham to'xtab qolibdi. Ollah har kimning o'z taqdiri, hech kimga o'xshamas shakl-u shamoyili, rizq-nasibasi bilan yaratadi. Hammaga ketmas davlat, keng fe'l bersin, ilohim.

- Buvi, buvi-i!
- Nima deysan?
- Nuriddinboyni aytib bering!
- Aytdim-ku!
- Pul topib olganlarini ayting.
- Ha-ya, qayeriga keluvdim?

Buvim qayerga kelganlarini bilsalar ham jo'rttaga mendan so'raydilar. Meni gapirtiradilar.

- Boy, pulim yo'lkiraga yetadi, deb bolalariga hech narsa qoldirmay, maxkatilloga ketibdi.

YOZILMAGAN KITOR

Umida ABDUAZIMOVA.

hur shamollar yeldi. Hur-hur zamonlar keldi. Endi bola-chaqasidan tinganlar saf-saf bo'lib, Hajga borib kelishyapti. Mahallamizdagilar o'sha Nuriddinboyning yangi oilasidan bo'lgan farzandlarini ham borib ko'rib kelishibdi. Boy u yerda ham tup qo'yib, palak yozgan ekan. Imonli, e'tiqodli nabiralari o'tgan yili qarindoshlarinikiga kelib ketishdi. Bobolari o'tgan yerlarni ziyorat qilishib, keksalarga sovg'a-salomlar ulashishdi. O'z yurtining mustaqil bo'lganini, bordi-keldilar yo'lga qo'yilib, hammayoq chiroyli bo'lib ketayotganini boy ko'rolmadi-da.

- Buvi, buvijon, Nuriddinboy pulsiz ketganmidi?

- Bechora boy! Aslida-ku, bitmas-tuganmas davlati bo'lgan uning. Bu davlatni o'z aqli, tejamkorligi bilan to'plagan. Ammo sovetlar bir hamlada uni tortib olib, hamma bilan teng - yalangoyoq qilib qo'ygan. Xullas, o'sha

Tanlab-tanlab ko'r tovuqday cho'qidi,
Umar Hayyom she'rlaridan o'qidi.

Berib kon'yak to'ralarga salomni,
Oldi avval oshni, keyin kalomni:

- Asli to'rtta svetofor chirog'i,
Faqat bitta qizilida yo'l ochiq.

Shuning uchun shoshgan rizqini olgay,
Shoshmaganlar har borada kech qolgay.
To'ydan qaytdi gandraklab Sherquli,
Oh, u bilan gandraklar Jiguli.

Axir Umar Hayyom eshak mingandi,
Sherquliga buni aytmoq kech endi...

Tog'alaring mashina olsa, dadang,
amakilaring mashina minsa, Hoji buving Murod
buvangga o'xshanglar, deb duo qiladilar.
Hammasiga Murod buvalaringning yo'lini bersin.

- Buvijon, men ham mashina haydayman.
- Mayli, hayday qol. Ammo menga qolsa,

samolyot haydaganing yaxshiroq. Chunki osmon keng. Toza havolar yetarli. Ko'kda hech nimaga to'qnashmay, erkin uchaverasan-da. Sen katta bo'lguncha uchar mashinalar, ya'ni, kichik samolyotlar chiqib ketsa kerak.

Men kichik samolyotimga minib olgandek bo'ldim.

Kichik samolyot,

Kichik samolyot.

Bo'l menga qanot,

Yo eshak, yo ot...

Samolyot sotib olish uchun juda ko'p pul kerak-da.

- Buvijon, hali Nuriddinboyga o'xshab pul topag'onsan dedingiz. O'sha boy kim o'zi?

- Panjarali ayvoni ko'chaga qaragan baland uyda turardi. Endi u uy buzilib ketgan. Uning o'rniga mashina yuvadigan joy qilib qo'yishdi. Bolaligimda o'sha uyga ko'p kelardim. Dugonamning uyi edi-da. Dugonam bobosi ularni tashlab, chet elga ketib qolganini aytardi.

- Nega ketib qolgan?

- Nega bo'lardi? Boylarga kun yo'q zamonlar bo'lgan-da. Ketmasa yo otishardi yoki qamashardi.

O'shanda dugonamning buvisi va tog'asi yosh bola ekan. Ularga omon bo'lsak ko'risharmiz, sizlarga sho'ro hukumati hech narsa qilolmaydi, debdi. Menga esa qilganini qilib bo'ldi. Boyligimni tortib oldi. Katta yerlarimni kolxoz qildi. Endi faqat yo'l harajatiga yetar pulim bor. Sizlarga ham hech narsa qoldirolmayman. Sizlarni olib ham ketolmayman, deb yig'lab-yig'lab uydan chiqib ketibdi...

- Maxkatillo emas, Makkatillo.

Makkatillo - Ollahning uyi. U taraflarga borish yetti uxlab tushimizga ham kirmasdi. Hur-

boy toat-ibodatlar bilan yo'l-yo'lakay birovga aka, birovga uka bo'lib, ikki oy deganda ko'zlagan manziliga yetib olibdi. U yerlarda qish bo'lmaydi. Shuning uchun kechalari Arofat tog'ida tunabdi. Kunduzlari sut, qatiq topsa qurut qilib, topolmasa choy damlab, hojilarga ulashib, kun kechi-

BIR XUMCHA OLTIN

ribdi.

So'ngra,

biroz pul

yig'ib,

bir

g'ayridindan

kichik uy sotib olibdi. Uyni

ta'mirlayotsa, eski devordan bir xumcha

oltin chiqib qolibdi.

- Ey, Ollah, men uy sotib olgandim. Lekin tilla xumcha emas, shuning uchun bu tillalarni egasiga topshirishimga ko'mak ber, - debdi. Qiynalib, uzoq qidirib, uyni sotgan o'sha g'ayridinni topibdi. Ammo u tillani olmabdi.

(Davomi bor).

Aziz bolalar, hademay siz uchun gazeta va jurnallar chop etib, ajoyib ko'rsatuv va eshittirishlar tayyorlaydigan aka-opalaringizning bayrami bo'ladi. Bu bayram chin ma'noda xalq bayrami. Chunki xalqimiz sezgir, zukko va har borada bilimli bo'lishlarida jurnalistlarning hissasi katta-da. Biz keksa muxbir, hatto jang maydonlarida ham ijodkorlik faoliyatini sharaf bilan uddalab, ko'ngillarga zavq-shavq ulashgan, ertangi kunga ishonch uyg'otgan inson haqida hikoya qilamiz.

NAZARMAT

27-iyun Matbuot va ommaviy axborot vositalari kuni

O'tgan yili Ikkinchi jahon urushida nemis-bosqinchilari ustidan qozonilgan g'alabani 60 yilligi keng tantana qilinayotgan kunlar edi. Bayram munosabati bilan jangchi-shoirimiz Nazarmat akani yo'qlab borgandim. Uylarini uzoq qidirmadim. Mahallaning yosh-u qarisi: «Nazarmat akaning uylari huv anavi yerda», deya ko'rsatib yuborishdi.

Otaxon maqsadimni anglagach, urush xotiralaridan so'zlayverdim, men yozib olaverdim. Salkam bir daftarni qoralab, tahririyatga qaytdim. Maqola tayyor bo'lgach, e'tibor bersam, unda otaxon o'zlari haqida emas, ko'proq quroldosh do'stlari, asosan, jangchi-shoir Sulton Jo'ra haqida gapiribdilar. Sababini so'rasam, avval o'tganlarimizning ruhlari shod bo'lsinda, deydilar kulib.

Vaholanki, gapiraman desalar o'zlari hamda birga

kimyo fakultetida tahsil olayotgan Nazarmat ota kichik leytenant unvonini olib, 1942-yilning mart oyida Bryanks frontiga jo'nab ketadi. Ijodkor odam qayerda bo'lmasin, qo'lidan qalam tushmaydi, deganlari rost ekan. Nazarmat aka frontda ham yozishni kanda qilmadi. «Dushmanga qarshi olg'a» nomli gazetada quroldosh do'stlari jasorati, mardliklarini qalamga olib, maqolalar yozib yurdi. 1943-yilning oktabrigacha vzvod komandiri bo'lib, Gomel, Rechchisa, Babruysk shaharlarini dushmandan ozod qilish uchun bo'lgan janglarda qatnashdi. Minskni ozod qilish uchun bo'lgan janglardagi jasorati uchun «Qizil yulduz» ordeni bilan taqdirlangan otaxon Dnepr, Visla, Osla daryolarini kechib o'tishda

urushga o'tlangan akalari Ashirmat va ukalari Xolmat aka haqida ham gaplari ko'p ekan.

Toshkent Harbiy maktabining

ham safdoshlariga namuna bo'ldi. 1944-yilning dekabridan «Front haqiqati» gazetasiga muxbir etib tayinlanib, gazeta sahifalarini quroldosh do'stlari haqidagi maqola va she'rlari bilan boyitishga o'z hissasini qo'shdi. Askarlarning Oder daryosini kechib o'tishdagi mardliklaridan ta'sirlanib, «Oderni kechib» nomli ocherk ham yozdi.

Shoirning qalami urushning so'nggi kunlarigacha kurashib, 1947-yilda yurtiga qaytgandan keyin ham qo'lidan tushmadi. «Qizil O'zbekiston» (hozirgi «O'zbekiston ovozi») gazetasida uzoq yillar davomida adabiyot va san'at bo'limini boshqardi.

Urush tufayli kimdir turmush o'rtog'idan ayrildi, yana kimdir suyukli farzandi dog'ida kuydi. Bu borada Nazarmat akaning onasini «baxtli ayol» deb atash mumkin edi. Chunki urushga ketgan uch nafar o'g'li ham sog'-omon qaytdi. Hozirda Nazarmat akaning aka-ukalari olamdan o'tishgan. Lekin ularning porloq xotirasi barhayot. Bugungi kunda bu uch janchi-o'g'lon haqida Mudofaa vazirligiga qarashli Harbiy muzeyda maxsus bo'lim tashkil qilingan bo'lib, uni yosh avlod zo'r qiziqish bilan tomosha qilishadi.

Feruza JALILOVA.

Iste'dodli jurnalist O'ktam Usmonov qisqa umr ko'rdi. Ammo barakali ijod qildi. Uning asarlarini ota-onangiz, aka va opalaringiz qo'lidan qo'ymay o'qir edi. Otaxon gazeta va nufuzli tashkilotlarda faoliyat ko'rsatgan ijodkor o'z hikoyalari, qissa va publisistik maqolalarida zamondoshlar siymosini ko'z oldingizda gavdalantirib berardi. Inson illatlari kamayib, go'zal fazilatlar ko'payishini istardi. Uning, ayniqsa, «Girdob» nomli romani keksa-yu yosh ko'ngliga tushgandi. Roman asosida yaratigan ko'p qismli videofilmni butun mamlakat katta qiziqish bilan tomosha qilardi. Aziz ijodkorimizning «Guldasta», «Bas boylashgan bola», «Notinch kecha», «Sirli sohil» kabi hikoyalari, «Kishan», «Qismat» kabi asarlari hamda «Girdob» nomli romanlari adabiyotimizga qo'shilgan munosib xazinadir. Bu xazinadan uning qardosh tillardan qilgan tarjimalari ham o'rin olgan. Quyida yozuvchi va mohir jurnalist o'zbekchaga o'g'irgan tarbiyaviy ahamiyatga molik bir asarni o'qisiz.

Teatr sevimli joy. Teatr haqida juda ko'p ilhomlanib yozishadi, munozara qilishadi, tomoshabinlarning fikri, didi, nimani yoqtirishi-yu, nimani hush ko'rmasliklarini o'rganishadi. Odamlar zalda o'tirib, sahnada, hatto inson boshiga tushgan musibat va fojia voqeasini ko'rayotgan bo'lsalar-da, qandaydir g'alati, shodiyona voqeani kutishadi. Zaldagilarning hammasi o'z tuyg'ulariga erk berishga, spektakl qahramonlari bilan birga yig'lab, birga kulishga tayyor holda o'tiradilar. Mana shu kutish oni, shivir-shivir so'zlashuv, chiroqning asta-sekin o'chishi, undan keyingi bir zumlik sukunat – shularning hammasi kishilar tuyg'usi uchun malham bo'lib, keyin odam birdan o'zini unutadi, xuddi bolalardek hayajonga tushadi, san'atga asir bo'ladi.

Yaxshi tomoshabin xuddi yaxshi aktyorga o'xshab o'zini butunlay qahramon bilan birga his etadi. Zalda o'tirgan odam shuning uchun ham yaxshilikning yomonlik ustidan g'alaba qozonishini betoqatlik bilan kutadiki, chunki uning yuragini ham Gamlet shubha qilayotgan

xiyonat yaralagan. Tomoshabin «Optimistik tragediya»dagi komissar bilan yonma-yon turib, o'zini revolyutsiya ishiga bag'ishlashga tayyor bo'ladi. Chinakam teatr tomoshasining vazifasi insonni o'zini chetdan ko'ra bilishga va o'zligini tanib, tushunib olishga majbur qilishdan iboratdir. Teatr

TEATR SAHNASI OLDIDA

zerikkanda, shunchaki ko'ngil yozish uchun boradigan odam yaxshi tomoshabin emas. Agar odam teatrga kelib, shaxsiy tashvishlari, rashki yoki xafagarchiligini unutib, sahnadagi voqeaga butunlay berilib keta olsa, demak, unda eng oliyjanob

tuyg'ular uyg'ongan va uning qalbi insoniy munosabatlarni, quvonchlarni, orzu-istaklarni

va sevgini his qila olishga qodir. Men avtor sifatida o'z pyesalarim qo'yilayotganda sahnaga qarashdan ko'ra tomosha zalini kuzatishni ko'proq yoqtiraman. Turli sabablarga ko'ra aktyor o'z rolini yaxshi yoki yomon o'ynashi mumkin. Ammo tomosha zali esa hamma vaqt o'ziga xos o'zgacha hayot bilan yashaydi. U spektaklning yutuq va kamchiliklarini o'sha zahotiyiq baholaydi, sahnada ko'rayotgan narsasiga butunlay berilib ketadi. Yosh tomoshabin ba'zan sahnadagi voqealarni yonida o'tirgan katta yoshdagi kishiga nisbatan mutlaqo boshqacha ko'z bilan ko'radi. Bir kuni «Maqtanchoq quyon, uch cho'chqa va bo'ri» spektaklini ko'rishga borganimda yonimda bir teatr tanqidchisi o'tirib qoldi. U spektakl davomida:

-«Maqtanchoq quyon»ning falsafiy g'oyasi bolalarga tushunarli bo'larmikin?- deb so'radi xavotirlangan ohangda.

-Qaysi g'oya?- deb qiziqsindim men.

-Ha, anovi, otishni bilmagan odamga miltiq berib bo'lmaydi, uni jamoaga qarshi qaratish mumkin, degan

g'oya-chi.

-Axir pyesada bunday g'oya mutlaqo yo'q-ku...

-Kosaning tagida nimkosa deganlaridek!-dedi tanqidchi ming'irlab.

-Nimkosa nima qiladi bu yerda? Zalda o'tirganlar besh yoshli bolalar-ku!

Sergey MIXALKOV.

Chindan ham besh yoshli bolalar pyesaning eng qo'rqinchli joylari kelganda yuzlarini kaftlari bilan berkitib olishar, bo'ri libosidagi artistni rostakam bo'ri, artistka qizni esa chinakam tulki deb astoydil ishonishardi. O'yin-bolalar uchun ko'pincha

chinakam hayotning o'ziga aylanadi. Shu jumladan aktyorning sahnadagi «o'yini» ham. Bu – bolalargagina xos xususiyatdir. Bolalar tomosha zalida o'tirganlarini mutlaqo unutib qo'yadilar. Kalinin teatrida «Tom tog'aning kulbasi» spektakli qo'yilayotganda zal xuddi suv quyganday jimjit bo'lib qoldi. Navbat Tom tog'aga keldi: u ham kim oshdi savdosiga qo'yilishi kerak. Shu payt kutilmaganda tomosha zalidan sahnaga bir qizcha yugurib chiqdi-da, qo'lidagi pulini uzatdi, u Tom tog'ani astoydil qutqarib qolmoqchi, uni ozod etmoqchi bo'lgan edi. Agar shunda kimdir qizchani to'xtatib, bu teatr tomoshasi ekanini eslatib qo'ysa bormi, unda qizcha o'zining samimiy hayajonidan uyali ketgan bo'lardi va bundan keyin hech qachon yozuvchi, san'atkorning so'zini bunchalik jonli qabul qila olmas va chin yurakdan unga hayrixoh bo'lolmas edi. Bola go'zallikni his qilish tuyg'usiga to'g'ridan-to'g'ri beriladi: kulguli kitobni o'qisa kuladi, g'amgin kitobni o'qiganda esa yig'laydi. Mana shu musaffo tuyg'uni o'zida bir umrga saqlab qololgan odam chinakam baxtiyor insondir...

O'ktam USMONOV tarjimasini.

